2024-52-RE

Causa 2024-52-RE

(García Ramírez c/ Principat d'Andorra)

Número de registre 342-2024. Recurs d'empara

Sentència del 18 de novembre del 2024

BOPA núm. 132, del 27 de novembre del 2024

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 26 de juliol del 2024, per la representació processal del Sr. Juan Antonio García Ramírez, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra l'aute del 13 de març del 2018, dictat per la Batllia de Guàrdia (Penal), per una presumpta vulneració dels drets a un judici de durada raonable i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats, que ordeni a la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia seguir de forma immediata i urgent el procediment penal (Diligències Prèvies núm. 8000038/2018), que es procedeixi a prendre declaració al recurrent i que es reconegui el seu dret a ser indemnitzat pels danys i pels perjudicis causats per les dilacions indegudes i per la indefensió soferta en la quantia que sigui fixada per la jurisdicció ordinària;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 9 de setembre del 2024 que va admetre a tràmit aquesta causa sense efectes suspensius;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 26 de setembre del 2024, pel Ministeri Fiscal;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. El 13 de març del 2018, la Batllia de Guàrdia (Penal) va dictar un aute de control i de bloqueig patrimonial contra el Sr. Juan Antonio García Ramírez, entre d'altres, per un presumpte delicte major de blanqueig de diners o valors, tipificat i penat a l'article 409 del Codi penal.

1.2. En diverses ocasions la representació processal del Sr. Juan Antonio García Ramírez va invocar davant la Batllia la vulneració del seu dret a un procés sense dilacions indegudes, la darrera de les quals, el 5 de juliol del 2024, en què va presentar un escrit mitjançant el qual demanava l'impuls d'ofici del procediment penal en curs i que es procedís a la seva presa de declaració.

1.3. El 26 de juliol del 2024, la representació processal del Sr. Juan Antonio García Ramírez va interposar un recurs d'empara contra l'aute del 13 març del 2018, dictat per la Batllia de Guàrdia (Penal), per una presumpta vulneració dels drets a un judici de durada raonable i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació del recurrent

- El recurrent al·lega que des del 13 de març del 2018, data en què es van incoar les diligències prèvies per un presumpte delicte major de blanqueig de diners en contra seva i que es van bloquejar els seus cinc comptes objecte d'investigació fins a l'actualitat, han transcorregut 6 anys i 3 mesos, sense que la Batllia li hagi pres declaració en qualitat d'investigat.

- Constata que els fets es troben perfectament delimitats (informe de la UIFAND) i que el cas seria enormement senzill, ja que sense la seva declaració no hi ha defensa possible.

- Segons el seu parer, crida l'atenció que en el temps transcorregut des de l'inici del procediment, el batlle instructor hagi tingut més cura del bloqueig dels seus comptes, com a mesura cautelar per assegurar el comís, que al procediment penal en si mateix, tot i que aquesta mesura no podrà ser revocada fins que ell no hagi pogut declarar.

- Al·lega que no es pot retreure res a la seva actitud processal; sempre ha posat de manifest la intolerable dilació indeguda que està patint i ha reclamat la seva finalització.

- Afegeix que aquesta situació vulnera igualment el seu dret a la defensa, perquè encara no ha estat practicada la diligència més bàsica, preceptiva i essencial, sense la qual no es pot finalitzar la instrucció: la seva declaració. No ha pogut escoltar allò que se li imputa, ni ha pogut oferir la seva versió de descàrrec, ni contestar a les preguntes que se li puguin efectuar.

- Finalment, el recurrent manifesta que hi ha una relació de causalitat entre les dilacions indegudes que denuncia i els danys i perjudicis causats, ja que l'obertura de les diligències prèvies va ocasionar el bloqueig dels seus comptes, i, per aquest motiu, demana que es reconegui el seu dret a rebre una indemnització pels danys i perjudicis soferts.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats, que ordeni a la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia seguir de forma immediata i urgent el procediment penal (Diligències Prèvies núm. 8000038/2018), que es procedeixi a prendre-li declaració i que es reconegui el seu dret a ser indemnitzat pels danys i pels perjudicis causats per les dilacions indegudes i per la indefensió soferta en la quantia que sigui fixada per la jurisdicció ordinària.

2.2. Argumentació del Ministeri Fiscal

- Després de recordar els pressupòsits per a l'estimació de la durada irraonable establerts, tant pel Tribunal Constitucional com pel Tribunal Europeu dels Drets Humans, el Ministeri Fiscal examina les actuacions d'aquesta causa que desgrana de manera detallada, i constata que durant la instrucció es van dictar diverses resolucions i es van realitzar nombroses diligències judicials, per tal d'obtenir la informació necessària i investigar els fets, ja que la causa és d'una gran complexitat tècnica i jurídica.

- Exposa que comprèn un total de 19 persones encausades i 6 societats investigades, que acumula un gran volum de documentació financera, la qual ha de ser degudament analitzada per les autoritats judicials, abans de poder procedir a les declaracions dels encausats amb les garanties degudes.

- Posa en relleu que l'estat de salut del recurrent no ha permès la seva compareixença amb anterioritat.

- Per tots aquests motius, considera que en aquest cas no s'ha vulnerat el dret a un judici de durada raonable, ni el dret a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. El recurs d'empara que dona origen a aquesta causa al·lega substancialment la vulneració del dret del demandant a un procés de durada raonable que constitueix, en el marc del procés degut, una manifestació del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurrent també addueix la infracció del dret a la defensa, en sentit impropi, ja que la durada irraonable del procés li hauria produït indefensió.

3.2. Com ha reiterat aquest Tribunal en nombroses resolucions, la idea de les dilacions indegudes o de la durada no raonable d'un determinat procés, constitueix un concepte jurídic indeterminat que no pot identificar-se només amb una mera infracció dels terminis processals o en una excessiva durada de les actuacions judicials, sinó que és el resultat de l'aplicació a les circumstàncies específiques del cas, dels elements següents: i) la complexitat del litigi; ii) els marges ordinaris de la durada dels litigis del mateix tipus; iii) l'interès que arrisca el demandant d'empara; iv) la seva conducta; i, v) la conducta dels òrgans judicials. Així ho ha proclamat el Tribunal Europeu dels Drets Humans, entre moltes d'altres, en la sentència del 26 de desembre del 2016, en el cas Ruiz-Villar c/ Espanya. I, aquest Tribunal Constitucional en nombroses sentències i, darrerament, en les del 12 de juliol del 2024, (causa 2024-22-RE i causa 2024-31-RE). En fer-ho així ha acollit el principi segons el qual res s'assembla tant a la injustícia com la justícia tardana.

3.3. Els fets substancials en el cas que ens ocupa, a criteri del recurrent, poden ser resumits de la manera següent: a) després d'unes determinades actuacions dutes a terme per la Unitat d'Intel·ligència Financera d'Andorra (UIFAND) i que van ser trameses al Ministeri Fiscal el 28 de febrer del 2018, aquest va comparèixer davant la Batllia, el 12 de març del 2018, instant la tramitació de diligències prèvies per un presumpte delicte major de blanqueig de diners establert als articles 409 i següents del Codi penal; b) la Batllia de Guàrdia (Penal), el 13 de març del mateix any (i no d'abril com figura repetidament a la demanda d'empara) va dictar una providència d'incoació de diligències prèvies; c) acte seguit, a la mateixa data, va dictar un aute de control i de bloqueig patrimonial que afectava a diversos comptes corrents de titularitat del recurrent en empara, entre d'altres; d) el 3 d'agost del 2022 es va oficiar als administradors de la Banca Privada d'Andorra (BPA), per tal que informessin del saldo i de la situació dels comptes personals abans esmentats; e) mitjançant una providència del 16 de maig del 2023 es va donar trasllat a les parts de l'informe rebut a fi i efecte que "*manifestessin respecte la liquidació dels havers bloquejats, abans de llur traspàs a l'AFA*"; f) el 8 de maig del 2024 es va dictar un aute ordenant el traspàs dels havers i dels seus interessos des de la BPA a l'AFA amb la finalitat de conservar-los i que restessin a disposició de l'autoritat judicial; i, g) després de l'atorgament de la corresponent escriptura pública de poder per a plets, el recurrent va comparèixer, per oposar-s'hi a un incident de nul·litat tramitat en les mateixes actuacions que no tenen rellevància als efectes d'aquesta causa. És en funció d'aquests fets que el recurrent interposa la demanda d'empara.

3.4. El Ministeri Fiscal, per la seva banda, aporta nous elements fàctics, en mèrits dels quals s'oposa a la demanda. Són els següents: a) contra l'aute de la Batllia del 13 de març del 2018, l'avui demandant va interposar un recurs d'apel·lació que va ser desestimat pel Tribunal de Corts mitjançant un aute del 5 de març del 2019; b) el 13 de setembre del 2019, es va cursar una comissió rogatòria internacional als Estats Units Mexicans, a la qual va seguir una sol·licitud de nous complements; c) el 18 de desembre del 2020, la Batllia va rebre un informe del Servei de Policia sobre els fets objecte d'aquest procediment, que va ser complementat el 12 de febrer del 2021; d) el 17 d'abril del 2024 es va reiterar la petició efectuada a les autoritats mexicanes de complementació de la comissió rogatòria: e) el 8 de maig del 2024, es va adreçar una nova comissió rogatòria internacional, aquesta vegada, a les autoritats dels Estats Units d'Amèrica; f) en la mateixa data es va sol·licitar a les parts que facilitessin les dades personals dels encausats per tal que prestessin declaració; g) el 9 de juliol del 2024 es va formular una comissió rogatòria internacional a Espanya, a fi i efecte que el recurrent declarés per videoconferència; i, h) el 4 de setembre del 2024 es va rebre la darrera resposta de la comissió tramesa a Mèxic.

Fonamentant-se en aquests fets, el Ministeri Fiscal s'oposa a l'estimació del recurs d'empara i manifesta que, des de l'inici de les actuacions s'han produït diverses resolucions i constants diligències judicials i que l'estat de salut del recurrent ha coadjuvat a aquesta demora que, per tant, podia ser considerada raonable. En el seu escrit de conclusions, la part demandant d'empara aporta nous elements fàctics que complementen, però, que no afecten els fets substancials, alhora que esmerça esforços, en els trenta-nou paràgrafs del seu escrit, per contrarestar les al·legacions fàctiques i jurídiques del Ministeri Fiscal.

3.5. Dels elements temporals fixats en els fonaments jurídics anteriors es desprèn que el procediment que és a la base d'aquesta causa s'inicia en seu judicial el 13 de març del 2018. Hi ha uns llargs períodes d'inactivitat com aquell que discorre durant la tramitació del recurs d'apel·lació (de març del 2018 a març del 2019) que només tenia efectes devolutius i no suspensius, i aquell que va des de que es cursa la comissió rogatòria a Mèxic, és a dir, des del mes de setembre del 2019 fins al mes d'abril del 2024, data en la qual efectivament es posen en marxa un seguit de diligències. És de destacar al respecte la resposta de les autoritats mexicanes del 28 de juny del 2024 que consta en les actuacions. El procediment, doncs, fins pràcticament en el moment present, ha tingut un desplegament mínim i més aviat formal. Hi va haver una notable rapidesa en salvaguardar els béns que podrien constituir l'objecte material del delicte, però no es va practicar cap actuació derivada de la investigació policial dels fets i ni tan solament es va tenir cura d'obtenir les declaracions de les persones subjectes al procediment. És cert que en els darrers temps s'ha produït un incident de nul·litat i la pràctica de noves diligències que tampoc haurien d'haver impedit la prossecució d'altres actes necessaris per al procediment. D'altra banda, han transcorregut més de sis anys des de l'inici de les diligències prèvies i aquest és un lapse de temps de durada objectiva molt llarga i que no es correspon amb allò que constitueix el marge ordinari de durada dels procediments d'aquest tipus. Per tant, es contempli el procediment en la seva totalitat o en els lapses temporals d'inactivitat, la seva durada no es pot considerar raonable. Certament, en aquests tipus de processos, per la multitud de persones encausades i pel volum i la naturalesa de les operacions que s'investiguen, existeix una certa complexitat que es manifesta més intensa quan s'inicien actuacions no de caire singular esporàdic, sinó a conseqüència d'una important crisi econòmica concreta amb repercussions plurals. No hi ha, però, raó suficient perquè, tramitats ja un seguit de procediments sobre la matèria, en aquest cas, hagin passat més de sis anys amb unes molt exigües i limitades

activitats judicials i uns períodes d'inactivitat molt acusats. En conclusió, el procés està tenint una durada que excedeix d'allò que seria normal i sense que l'assumpte, en el moment actual, presenti una especial complexitat.

3.6. També és evident que el recurrent està assumint un notable risc de demora. Les quantitats objecte de les mesures de bloqueig i de control dictades són d'una quantia elevada. I tota persona subjecta a procediment -també de l'ordre penal- té una expectativa legítima de conèixer -quan abans- la decisió judicial final després de practicades totes les actuacions i singularment després d'haver estat escoltades les seves al·legacions i raonaments. Igualment s'ha de ressaltar que no hi ha el menor indici que la durada del procediment pugui ser atribuïda a la seva conducta. I no resulta necessari pronunciar-se sobre les raons de la inactivitat dels òrgans judicials, perquè ni el recurrent l'al·lega, ni sembla existir, ni constitueix un pressupòsit necessari per l'estimació d'aquesta demanda d'empara.

3.7. Finalment, la demanda d'empara sol·licita que, com a conseqüència de la vulneració del seu dret fonamental a un procés degut, per raó de la dilació no raonable, es reconegui el seu dret a obtenir una indemnització. Aquesta pretensió ha de ser estimada i, de conformitat amb l'article 92.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, se li reconeix aquest dret que podrà demanar davant la jurisdicció ordinària que l'haurà de fixar en l'import que estimi adequat.

3.8. L'estimació del recurs d'empara i la inexistència de part recorreguda determinen que no resulti procedent cap especial condemna en costes.

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Estimar el recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Juan Antonio García Ramírez contra la inactivitat de la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia.

2. Declarar que s'ha vulnerat el seu dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

3. Determinar que la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia ha d'adoptar urgentment aquelles mesures que l'article 92.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional estableix per tal d'assegurar la reposició del recurrent en la plenitud del seu dret a un procés de durada raonable.

4. Declarar que el recurrent té dret a ser indemnitzat en la quantia que determini la jurisdicció ordinària mitjançant el procediment adient.

5. Declarar que l'estimació del recurs comporta que la imposició de costes no sigui procedent.

6. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal del recurrent, al president de la Batllia i al Ministeri Fiscal, ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 18 de novembre del 2024.

Joan Manel Abril Campoy

President

Pere Pastor Vilanova

Vicepresident

Josep-D. Guàrdia Canela

Magistrat

Jean-Yves Caullet

Magistrat